

ФОРМУВАННЯ

ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 374:37.091.2

DOI: 10.12958/2227-2747-2025-2(189)-28-36

Абрамов Дмитро Олександрович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
abramov26061976@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0006-7924-5132>

Стрельников Віктор Юрійович,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
strelnikov.poltava@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8822-9517>

Для цитування: Абрамов Д. О., Стрельников В. Ю. Формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти. *Освіта та педагогічна наука*. 2025. № 2(189). С. 28–36. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2\(189\)-28-36](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2(189)-28-36).

References (стандарт APA): Abramov, D. O., & Strelnikov, V. Yu. (2025). Formuvannia profesiinykh tsinnisnykh orientatsii u vykhovantsiv zakladiv pozashkilnoi osvity [Formation of Professional Value Orientations in Students of Out-of-School Education Institutions]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 2(189), 28–36. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2\(189\)-28-36](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2025-2(189)-28-36) [in Ukrainian].

Постановка проблеми. У сучасних умовах суспільних трансформацій та євроінтеграційного вектора розвитку України набуває особливої актуальності формування у вихованців не лише знань, умінь і навичок, а й професійних ціннісних орієнтацій. Заклади позашкільної освіти, які є важливим інститутом соціалізації, мають широкі можливості для впливу на особистісне та професійне самовизначення вихованців. У цьому контексті виховання ціннісного ставлення до праці, пізнання різноманіття професій, формування мотивації до самореалізації у певній галузі – це основа для усвідомленого професійного вибору.

Сучасна система освіти має адаптувати виховні процеси до нових умов: цифровізації,

нестабільності ринку праці, соціальних викликів, пов'язаних з війною. Саме в позашкільному освітньому просторі діти мають змогу в безпечному, творчому середовищі досліджувати свої інтереси, розвивати життєві навички, формувати бачення власного професійного шляху. Тому важливим завданням педагогів позашкільної освіти є інтеграція елементів профорієнтації в процес навчання, гурткової та проектної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичні засади інтеграції елементів профорієнтації в освітній процес закладів позашкільної освіти спираються на педагогічні, психологічні та соціокультурні концепції професійного самовизначення вихованців. Важливе значення для вдосконалення позашкільної освіти в умовах війни і сучасних освітніх трансформацій має успішне формування ціннісних орієнтирів вихованців закладів позашкільної освіти та відповідальність педагогів за його результати, на що вказують публікації вітчизняних дослідників, які розкривають провідні теоретичні положення щодо впровадження аксіологічного підходу в позашкільній освіті, визначають цінності, що формуються в пізнавально-практичній діяльності вихованців за основними напрямками позашкільної освіти (Формування ціннісних орієнтирів, 2017), стратегії заохочення до здобуття дітьми первинних професійних знань, умінь і навичок особистості, необхідних для їхньої соціалізації, подальшої самореалізації та професійної діяльності, виховний потенціал позашкільної освіти щодо формування цінностей в учнів (Биковська, 2008; Стратегія розвитку, 2021, с. 68–69), значення позашкільного середовища як виховної системи (Бех, 2012, с. 11–15), методику формування ціннісних орієнтацій вихованця в гуртках декоративно-ужиткового мистецтва закладів позашкільної освіти (Корнієнко, 2020, с. 37–42), можливості застосування особистісно зорієнтованого підходу в підготовці педагогів закладів позашкільної освіти (Lebeduk, 2023, с. 42–51) та розвитку управлінських компетенцій фахівців закладів позашкільної освіти засобами цифрових технологій в умовах дистанційного освітнього інклюзивного середовища (Vorona, Babenko, Lebeduk, Varginova, Khomenko, 2024), дидактичні основи методів навчально-виховної роботи в позашкільній освіті (Пустовіт, Тихенко, 2008, с. 131–135), педагогічні засади реалізації виховного потенціалу позашкільних навчальних закладів (Оптимізація виховного потенціалу, 2012, с. 111–114) та ін.

Мета статті – окреслити сутність та значення професійних ціннісних орієнтацій, з'ясувати роль закладів позашкільної освіти як середовища формування професійних орієнтацій, указати на шляхи, чинники, педагогічні умови, етапи формування педагогами професійних ціннісних орієнтацій вихованців.

Методологія та методи дослідження. Серед теоретичних підходів до формування професійних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти важливе місце займають: системний підхід – забезпечує ефективну взаємодію всіх компонентів освіти для досягнення мети формування ціннісних орієнтирів вихованців закладів позашкільної освіти; акмеологічний підхід – передбачає розвиток особистості через самовдосконалення та реалізацію потенціалу в професійній сфері; аксіологічний підхід – зосереджується на вивченні й реалізації освітніх цінностей, що сприяють розвитку особистості вихованців закладів позашкільної освіти, їхніх професійних ціннісних орієнтацій; компетентнісний підхід – наголошує на розвитку ключових компетенцій, що забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці; діяльнісний підхід – акцентує увагу на значенні практичної діяльності в процесі професійного самовизначення вихованців; особистісно зорієнтований підхід – спрямований на врахування індивідуальних особливостей і професійних прагнень вихованців. Використано такі методи дослідження: теоретичні: аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури, аналіз досвіду закладів позашкільної освіти щодо формування професійних орієнтацій вихованців; емпіричні: анкетування вихованців, педагогів закладів позашкільної освіти; прогностичні – моделювання, проектування.

Виклад основного матеріалу.

Розпочнемо з аналізу сутності та значення професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти. Професійні ціннісні орієнтації є системою індивідуальних пріоритетів, що визначає вибір професії та подальшу кар'єру особистості. Вони формуються під впливом освітнього середовища, сімейного ви-

ховання та соціального оточення. У позашкільній освіті акцент робиться на активній діяльності, що сприяє усвідомленому професійному самовизначенню (Биковська, 2008; Стратегія розвитку, 2021, с. 68–69; Формування ціннісних орієнтирів, 2017). Ціннісні орієнтації є стійкими переконаннями особистості щодо важливості певних життєвих цілей та засобів їх досягнення. У професійному контексті вони охоплюють: цінність праці як суспільного блага; прагнення

до самореалізації та професійного зростання; відповідальність, дисциплінованість, ініціативність; мотивацію до вибору професії, що відповідає інтересам і здібностям; готовність до навчання впродовж життя (Оптимізація виховного потенціалу, 2012, с. 111–114).

Для діагностики сформованості професійних ціннісних орієнтацій доцільно використовувати комплекс методичного інструментарію (Табл. 1).

Таблиця 1

Методики діагностики професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти

Показники складників професійних ціннісних орієнтацій вихованців	Методики діагностування вихованців закладів позашкільної освіти
Обізнаність вихованців закладів позашкільної освіти із суспільними і професійно-груповими цінностями та професійними функціями	Анкета на основі відкритих запитань; проективна методика – самохарактеристика через опис іншої особи, шкала «Найменування професійних цінностей» (модифікація за Д. Келлі); запитальник «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич); мінітвори за темами: «Мої професійні мрії», «Моя професійна позиція» тощо (на вибір)
Осмислення вихованцем професійних цінностей	Тест-запитальник, який визначає рівень професійної спрямованості (Т. Дубовицька); мінітвори щодо опанування майбутньою професією; тренінгові техніки, вправи, які актуалізують професійні цінності
Структурно-смілова пов'язаність власних професійних цінностей у свідомості вихованців	Символічний показ ієрархії професійних цінностей
Емоційна модальність професійних ціннісних орієнтацій	Проективна методика – самохарактеристика через опис іншої особи, шкала «Найменування професійних цінностей» (модифікація за Д. Келлі); шкала «Оцінка переживань»
Задоволення вихованцем власною професійною позицією і переживання її гармонійності, можливі суперечливості	Методика «Самоузагальнення», яка є модифікацією тестів (О. Старовойтенко, М. Кашапов, Т. Кисельова)
Спрямованість вихованців закладів позашкільної освіти на результат допрофесійної підготовки – способи вирішення квазіпрофесійних завдань	Тест виявлення ситуативного рівня професійного мислення (М. Кашапов, Т. Кисельова); рольовий репертуар (В. Леві); проективна методика (за Д. Келлі), шкала «Оцінювання зусиль»
Процеси професійного цілепокладання; мотивація професійної взаємодії; готовність до використання засобів допрофесійної підготовки; виконання певних професійних ролей; рефлексія результатів власної допрофесійної підготовки	Запитальник «Професійні установки учнів» (О. Мартинюк); запитальник «Рольовий репертуар» (В. Леві)

Професійні ціннісні орієнтації як цілісний феномен вивчалися у вихованців Полтавської міської школи мистецтв «Мала академія мистецтв» ім. Раїси Кириченко (вибір-ка становила 29 осіб). Використано такі ме-

тодики: а) запитальник «Ціннісні орієнтації» (М. Рокич), б) тест-запитальник для визначення рівня професійної спрямованості (РПС) учнів (Т. Дубовицька).

Методика М. Рокича (Rokeach, 1973) заснована на ранжуванні списку цінностей, які розділені на два класи: 1) термінальні цінності (цінності-цілі) як упевненість у тому, що якась кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути; 2) інструментальні цінності (цінності-засоби) як переконання щодо переваг того чи того способу дій або тих чи тих властивостей особистості, необхідних для досягнення мети. Вихованцям надавалися два списки цінностей (18 у кожному), кожній з цінностей пропонувалося присвоїти певний ранг (від 1-го до 18-го) залежно від особистісної значущості; найбільш значущій для вихованця цінності присвоювався перший ранг, відповідно, найменш значущій, – 18-й ранг. Опитування проводив педагог закладу позашкільної освіти індивідуально чи з групою вихованців.

Перелік термінальних цінностей такий: 1) конкретні життєві цінності – здоров'я, друзі, робота, сім'я чи абстрактні цінності – пізнання, свобода, розвиток, творчість; 2) цінності професійної самореалізації – цікава робота, активне діяльне продуктивне життя, творчість чи цінності особистого життя – здоров'я, розваги, любов, наявність друзів, сімейне життя; 3) індивідуальні цінності – здоров'я, творчість, активне діяльне життя, розваги, свобода, упевненість у собі, матеріально забезпечене життя чи цінності міжособистісних відносин – наявність друзів, щастя інших, щасливе сімейне життя; 4) активні цінності – свобода, цікава робота, активне діяльне, продуктивне життя чи пасивні цінності – краса природи і мистецтва, пізнання, упевненість у собі, життєва мудрість.

Перелік інструментальних цінностей такий: 1) етичні цінності – чесність, непримиренність з недоліками, цінності міжособистісного спілкування, як-от: вихованість, життєрадісність, чуйність чи цінності професійної самореалізації – відповідальність, тверда воля, ефективність у справах, старанність; 2) індивідуалістичні цінності – високі запити, тверда воля, незалежність чи конформістські цінності – старанність, відповідальність, самоконтроль та альтруїстичні цінності – толерантність, широта поглядів, чуй-

ність; 3) цінності самоствердження – високі запити, сміливість, незалежність, непримиренність, тверда воля чи цінності прийняття інших – терпимість, широта поглядів, чуйність; 4) інтелектуальні цінності – освіченість, самоконтроль, раціоналізм чи цінності безпосередньо емоційного світовідчуття – життєрадісність, чуйність, чесність.

Відсутність закономірності вибору ціннісних орієнтирів, співвіднесення показників у параметрах «цінності-цілі» і «цінності-засоби» передбачає недостатню сформованість у вихованця системи ціннісних ієрархій або нещирість відповіді.

Для визначення рівня професійної спрямованості (РПС) учнів застосовано тест-запитальник Т. Дубовицької. Під час обробки результатів представлені вихованцями відповіді об'єднано у дві категорії: 1) позитивні відповіді – «правильно», «напевно, правильно»; 2) негативні – «напевно, неправильно», «неправильно». Підрахунок показників запитальника проведено згідно з ключем. Отримані в процесі обробки відповіді вихованців результати розподілялися за рівнями: 1) у діапазоні 0 – 4 бали – низький РПС; 2) у діапазоні 5 – 13 балів – середній РПС; 3) у діапазоні 14 – 18 балів – високий РПС. Високі показники за цим тестом свідчили про те, що: а) вихованець прагне до оволодіння обраною професією; б) отримувана професія подобається йому; в) вихованець хоче надалі працювати й удосконалюватися в обраній майбутній професії. Низькі показники РПС свідчили про те, що: 1) вступ до закладу позашкільної освіти зумовлений не інтересом до обраної майбутньої професії, а іншими, переважно зовнішніми мотивами; б) вихованець не визнає значущості отримуваної ним майбутньої професії і, за можливості, готовий її змінити.

У результаті дослідження професійних ціннісних орієнтацій вихованців отримано такі дані: а) до найбільш значущих термінальних цінностей віднесено такі: здоров'я (1-е місце), щасливе сімейне життя (2); розвиток, робота над собою (3); наявність гарних і вірних друзів (4); упевненість у собі (5); б) серед найменш значу-

щих термінальних цінностей вихованцями були відзначені: суспільне визнання (14); творчість (15); щастя інших (16); розваги (17); краса природи і мистецтва (18). Отже, значущими цінностями-цілями у вихованців виявилися ті, які належать до категорії індивідуально-особистісних. Визначаючи значущість формування цінностей, роботи над собою, вихованці не розглядають цінність пізнання себе за пріоритетну ціль.

Найбільш значущими інструментальними цінностями виявилися: вихованість – 1-е місце; освіченість (2); відповідальність (3); акуратність (4); чесність, правдивість (5). Серед інструментальних цінностей, найменш значущих, вихованцями були позначені такі: самоконтроль (14); широта поглядів (15); тверда воля (16); високі запити (17); непримиренність до недоліків у собі та інших (18). Отже, щодо значущих цінностей-засобів істотну перевагу мають ті, які пов'язані із цінностями спілкування, цінностями справи, що пов'язано з віковими й індивідуальними особливостями вихованців закладів позашкільної освіти.

Загалом результати діагностики за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча дали змогу встановити, що для вихованців у закладі позашкільної освіти характерні:

- загальні ціннісні орієнтири і в частині вихованців життєвих цілей, і щодо засобів їх досягнення;
- до домінуючих цінностей вихованцями не були включені цінності, які мають велике значення для становлення професіонала й подальшої реалізації в майбутній професії (зокрема, активне життя, упевненість у собі, пізнання себе, творчість та ін.);
- як значущі засоби досягнення мети частиною вихованців закладів позашкільної освіти також не розглядаються можливості використання самоконтролю, наполегливості у досягненні мети (тверда воля), відповідальність і знання.

Отже, показники сформованості ціннісних професійних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти виражені ще на досить низькому рівні і потребують цілеспрямованого формування.

Як свідчать результати цього дослідження, багато вихованців не здатні самостійно за час навчання в закладі позашкільної освіти сформувати свою систему професійних ціннісних орієнтацій, що наближена за змістом до оптимальної системи, її складників, структури у вихованців закладів позашкільної освіти. Саме тому існує необхідність організації спеціальної роботи з метою формування їхніх професійних ціннісних орієнтацій у закладі позашкільної освіти.

Основні ідеї щодо підготовки педагогів закладів позашкільної освіти до організації і здійснення освітнього процесу, виховної діяльності на засадах аксіологічного підходу знайшли відображення в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», інших державних документах, де наголошено на важливості забезпечення ефективного функціонування закладів освіти у нових соціокультурних умовах (і воєнної агресії), формування особистостей вихованців на засадах загальнолюдських, загальноєвропейських і національних цінностей (Lebedyk, 2023, с. 42–51; Vorona et al., 2024, с. 1314–1323).

Відзначимо, що у вихованців позашкільних закладів професійні ціннісні орієнтації формуються через активну участь у діяльності гуртків, творчих студій, наукових секцій, екологічних експедицій тощо (Вербицький, 2003; Ковбасенко, 2000; Корнієнко, 2020; Пустовіт, Тихенко, 2008; Сущенко, 1996). Також важливими є проєктна діяльність, що забезпечує розвиток творчого підходу та критичного мислення; професійні проби, які допомагають вихованцям визначитися з майбутньою спеціальністю; волонтерські та соціальні проєкти – формують соціальну відповідальність і ціннісні орієнтації тощо (Wilde, Washington, 1996).

До важливих передумов успішного виконання функцій педагогів щодо формування у вихованців закладів позашкільної освіти професійних ціннісних орієнтацій відносимо: а) забезпечення відповідальності за результати; б) здатності до управління адекватним вибором дій вихованців; в) управління їхнім самовизначенням у різних ситуаціях (Абрамов, Лебедик, 2023).

Оскільки формування професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти є багаторівневим і динамічним процесом, що передбачає поєднання освітнього, виховного, культурного й соціального впливу, основними шляхами є: а) залучення до практико зорієнтованої діяльності, яка дозволяє учням відчутти значущість певної професії через участь у гуртках, секціях, проєктах, дослідницькій та волонтерській роботі; б) профорієнтаційна підтримка шляхом індивідуальних консультацій, тренінгів, профілюючих заходів, що розкривають світ професій через ціннісний вимір; в) педагогічне моделювання ціннісних ситуацій, що дозволяє учням робити вибір, рефлексувати, аргументувати власні позиції; г) інтеграція елементів проєктного, ігрового, компетентнісного підходів до організації виховної діяльності.

На формування професійних ціннісних орієнтацій впливають численні зовнішні та внутрішні чинники. Серед них: а) соціальні чинники: запити громади, родини, наявність соціальних ліфтів, інформаційне середовище, наявність позитивних професійних прикладів; б) психолого-педагогічні чинники: рівень мотивації, самооцінка, особистісні якості вихованця, його ціннісні потреби й інтереси; в) освітньо-виховні чинники: зміст діяльності закладу, якість взаємодії з педагогами, наявність педагогічної підтримки, рівень емоційної безпеки.

Основними педагогічними умовами, що забезпечують формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти, доцільно позначити такі: а) організація ціннісно зорієнтованого середовища, у якому вихованець має змогу діяти, осмислювати й оцінювати власний досвід; б) підготовленість педагога до виконання ролі наставника, мотиватора, фасилітатора професійного вибору; в) інтеграція виховного та профорієнтаційного компонентів у змісті позашкільної освіти; г) застосування рефлексивних методів навчання, які стимулюють самопізнання й самооцінювання вихованцями свого професійного потенціалу.

Ефективність формування професійних цінностей вихованців закладів позашкільної освіти

залежить також від таких чинників: змістове наповнення освітніх програм, яке передбачає ознайомлення з професіями, їх значенням для суспільства; активне залучення дітей до проєктної діяльності, де реалізується міждисциплінарний підхід, розвиваються навички співпраці та критичного мислення; партнерська взаємодія з реальним професійним середовищем (екскурсії, майстер-класи, зустрічі з фахівцями); індивідуальний підхід, що враховує інтереси, здібності, рівень розвитку дитини; професійна компетентність педагогів, які є носіями цінностей і здатні їх транслювати дітям.

Формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців позашкільних закладів доцільно реалізовувати поетапно:

- *орієнтаційно-мотиваційний етап* – залучення вихованців закладів позашкільної освіти до розмаїття професій, актуалізація пізнавального інтересу, первинне усвідомлення цінності праці;

- *інформаційно-аналітичний етап* – ознайомлення з професійними вимогами, ціннісними аспектами діяльності, формування здатності до аналізу особистої відповідності певній професії;

- *ціннісно-смісловий етап* – формування індивідуального ціннісного ставлення до обраної професії, рефлексія, розвиток професійної самосвідомості;

- *діяльнісно-практичний етап* – реалізація власних ціннісних установок у практичній діяльності, участь у проєктах, конкурсах, волонтерських ініціативах, що мають професійно зорієнтоване спрямування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, процес формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти є складним педагогічним феноменом, що потребує системного підходу, методичного забезпечення, педагогічної майстерності та підтримки з боку соціального оточення. Його результатом є формування свідомого, соціально зрілого, ціннісно зорієнтованого молодого громадянина, здатного здійснити усвідомлений вибір професійного шляху.

Заклади позашкільної освіти мають унікальний потенціал для формування у вихован-

ців основ професійного самовизначення через розвиток їхніх професійних ціннісних орієнтацій. Це можливо за умови цілеспрямованої організації освітнього процесу, орієнтованого на особистість дитини, її розвиток, самопізнання та практичне дослідження світу професій.

Загалом позашкільна освіта відіграє важливу роль у формуванні професійних ціннісних орієнтацій вихованців. Завдяки різним видам діяльності вихованці мають змогу усвідомлено підходити до вибору професії, розвивати необхідні компетенції та формувати власні життєві цінності. Педагогічні технології, що використовуються в позашкільній освіті, повинні бути спрямовані на розвиток особистісних і професійних якостей вихованців, сприяючи їхньому майбутньому успіху. Проблема формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти залишається актуальною в контексті трансформаційних процесів в українському суспільстві, зокрема в умовах воєнного стану, децентралізації, змін у сфері трудової та професійної орієнтації молоді. На сьогодні актуалізується потреба в переосмисленні підходів до виховання молоді як суб'єктів власного професійного самовизначення, спроможних діяти відповідально, етично та з орієнтацією на суспільне благо.

Перспективи подальших досліджень можуть бути спрямовані на: розроблення й апробацію інноваційних педагогічних технологій формування професійних ціннісних орієнтацій в умовах неформальної освіти з урахуванням індивідуальних освітніх траєкторій вихованців та особливостей позашкільного середовища; аналіз впливу соціокультурних і медіачинників на формування професійних орієнтацій підлітків у позашкільній освіті, зокрема в середовищі онлайн-комунікації, молодіжних рухів, волонтерської діяльності тощо; вивчення ролі педагогічного колективу та особистості педагога-позашкільника як носія цінностей і наставника в процесі професійного самовизначення вихованців.

Література

Абрамов Д. О., Лебедик Л. В. Роль педагога закладу позашкільної освіти у формуванні в учнівської молоді професійних цінні-

сних орієнтацій в умовах війни. *Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 листопада 2023 р., м. Лубни)*. Полтава; Лубни; Миргород, 2023. С. 22–25.

Бех І. Д. Позашкільне середовище як виховна система. *Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в позашкільних навчальних закладах : матеріали I Міжнар. симпозіуму практик. психологів позашик. навч. закл. (1–3 берез. 2012 р., м. Київ) / Укр. наук.-метод. центр практик. психології і соц. роботи НАПН України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Київ. палац дітей та юнацтва*. Київ, 2012. С. 11–15.

Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи : монографія. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с.

Вербицький В. В. Еколого-натуралістична освіта в Україні: історія, проблеми, перспективи. Київ : СМП «Аверс», 2003. 304 с.

Ковбасенко Л. І. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу : методичний посібник. Київ, 2000. 53 с.

Корнієнко А. В. Зміст і технології позашкільної освіти для вихованців підліткового віку : метод. рекомендації. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 112 с.

Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / В. В. Вербицький, О. В. Литовченко, Л. І. Ковбасенко та ін. ; за ред. О. В. Литовченко. Київ : Педагогічна думка, 2012. 192 с.

Пустовіт Г. П., Тихенко Л. В. Позашкільна освіта: дидактичні основи методів навчально-виховної роботи : монографія. Кн. 2. Суми : Університетська книга, 2008. 272 с.

Стратегія розвитку позашкільної освіти. 2-ге вид., переробл. і доп. / за ред. проф. О. В. Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2021. 117 с.

Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка : навчальний посібник. Київ : ІСДО, 1996. 144 с.

Формування ціннісних орієнтирів навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах : моногр. / автор. кол.: А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко,

О. І. Любич, В. В. Мачуський, О. В. Просіна, Г. П. Пустовіт, Л. В. Тихенко / за ред. В. В. Мачуського. Київ : ТОВ «Задруга», 2017. 220 с.

Lebedyk L. V. Possibilities of application of the a person-centered approach in the training of teachers of out-of-school education institutions. *Scientific World Journal Issue*. 2023. No. 19. Part 4. P. 42–51. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712>

Rokeach M. The nature of human values. New York : Free Press, 1973. 438 p.

Vorona V., Babenko I., Lebedyk L., Barbinova A., Khomenko L. Development of managerial competencies of specialists of out-of-school education institutions by means of digital technologies in the conditions of distance educational inclusive environment. *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series «Physics»*. 2024. № 55. P. 1314–1323. DOI: <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.131st4>

Wilde J., Washington D. Treating the BIG Three (Depression, Anxiety, and Anger) in Children and Adolescents. *Accelerated Development*. 1996. 183 p.

References

Abramov, D. O., & Lebedyk, L. V. (2023). Rol pedahoha zakladu pozashkilnoyi osvity u formuvanni v uchnivskoyi molodi profesiynykh tsinnisnykh oriyentatsiy v umovakh viyny [The Role of a Teacher of an Out-of-School Education Institution in the Formation of Professional Value Orientations in Students in Conditions of War]. *Nauka i osvita v hlobalnomu ta natsionalnomu vymirakh: vyklyky, zahrozy, perspektyvy rozvytku – Science and Education in Global and National Dimensions: Challenges, Threats, Development Prospects: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. (pp. 22–25). Poltava; Lubny; Myrhorod [in Ukrainian].

Bekh, I. D. (2012). Pozashkilne seredovyshche yak vykhovna systema [Extracurricular Environment as an Educational System]. *Psykhologo-pedahohichnyy suprovid osvitnoho protsesu v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh – Psychological and Pedagogical Support of the Educational Process in Extracurricular Educational Institutions: Proceedings of the I International Symposium of Practical Psychologists of Extracurricular Educational Institutions*. (pp. 11–15). Kyiv [in Ukrainian].

Bykovska, O. V. (2008). Pozashkilna osvita: teoretyko-metodychni osnovy [Extracurricular Education: Theoretical and Methodological Foundations]. Kyiv: IVTS ALKON [in Ukrainian].

Verbytskyy, V. V. (2003). Ekoloho-naturalistychna osvita v Ukrayini: istoriya, problemy, perspektyvy [Ecological and Naturalistic Education in Ukraine: History, Problems, Prospects]. Kyiv: SMP «Avers» [in Ukrainian].

Lytovchenko, O. V., & Verbytskyy, V. V. (Eds.) (2011). Vykhovnyy potentsial pozashkilnykh navchalnykh zakladiv [Educational Potential of Out-of-School Educational Institutions]. Kyiv: O. T. Rostunov [in Ukrainian].

Kovbasenko, L. I. (2000). Orhanizatsiynopedahohichni osnovy diyalnosti suchasnoho pozashkilnoho navchalnoho zakladu [Organizational and Pedagogical Foundations of the Activity of a Modern Out-of-School Educational Institution]. Kyiv [in Ukrainian].

Korniyenko, A. V. (2020). Zmist i tekhnolohiyi pozashkilnoyi osvity dlya vykhovantsiv pidlitkovoho viku [Content and Technologies of Out-of-School Education for Adolescents]. Kropyvnytsky: Imeks-LTD [in Ukrainian].

Lytovchenko, O. V., & Verbytskyy, V. V. (Eds.) (2012). Optymizatsiya vykhovnoho potentsialu pozashkilnoho navchalnoho zakladu [Optimization of the Educational Potential of an Out-of-School Educational Institution]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

Pustovit, H. P., & Tykhenko, L. V. (2008). Pozashkilna osvita: dydaktychni osnovy metodiv navchalno-vykhovnoyi roboty [Out-of-School Education: Didactic Foundations of methods of educational work]. Kn. 2. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].

Bykovska, O. V. (Eds.) (2021). Stratehiya rozvytku pozashkilnoyi osvity [Strategy for the Development of Out-of-School Education]. Kyiv: IVTS ALKON [in Ukrainian].

Sushchenko, T. I. (1996). Pozashkilna pedahohika [Out-of-School Pedagogy]. Kyiv: ISDO [in Ukrainian].

Machusky, V. V. (Eds.) (2017). Formuvannya tsinnisnykh oriyentyriv navchalno-vykhovnoho protsesu u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh [Formation of Value Orientations of the

Educational Process in Out-of-School Educational Institutions]. Kyiv: TOV «Zadruha» [in Ukrainian].

Lebedyk, L. V. (2023). Possibilities of application of the a person-centered approach in the training of teachers of out-of-school education institutions. *Scientific World Journal Issue, 19*, 42–51. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712> [in English].

Rokeach, M. (1973). The nature of human values. New York: Free Press [in English].

Vorona, V., Babenko, I., Lebedyk, L., Barbinova, A., & Khomenko, L. (2024). Development of managerial competencies of specialists of out-of-school education institutions by means of digital technologies in the conditions of distance educational inclusive environment. *Scientific Herald of Uzhhorod University. Series «Physics», 55*, 1314–1323. DOI: <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.131st4> [in English].

Wilde, J., & Washington, D. (1996). Treating the BIG Three (Depression, Anxiety, and Anger) in Children and Adolescents. Accelerated Development [in English].

Абрамов Д. О., Стрельников В. Ю. Формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти

У статті висвітлено актуальність формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти в умовах сучасних соціальних викликів. Окреслено сутність та значення професійних ціннісних орієнтацій, проаналізовано педагогічні умови, принципи, чинники впливу на розвиток професійних інтересів та орієнтацій у дітей і підлітків.

Визначено комплекс методик для діагностики сформованості професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладів дошкільної освіти. Узагальнено результати використання запитальника «Ціннісні орієнтації» М. Рокича у вивченні професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладу позашкільної освіти.

Сформульовано рекомендації щодо формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти. Акцентовано увагу на ролі творчих об'єднань, наставництва та освітнього середовища у формуванні системи цінностей особистості, що здатна до свідомого професійного вибору. Представлено

теоретичні (системний, акмеологічний, аксіологічний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно зорієнтований) і методичні (міждисциплінарний, індивідуальний) підходи до організації цього процесу в установах позашкільної освіти.

Ключові слова: професійні цінності, професійна орієнтація, позашкільна освіта, вихованці, ціннісні орієнтації, освітнє середовище, розвиток особистості.

Abramov D. O., Strelnikov V. Yu. Formation of Professional Value Orientations in Students of Out-of-School Education Institutions

The article highlights the relevance of forming professional value orientations in students of out-of-school education institutions in the context of modern social challenges. The essence and significance of professional value orientations are outlined, and pedagogical conditions, principles, and factors influencing the development of professional interests and orientations in children and adolescents are analyzed.

A set of methods for diagnosing the formation of professional value orientations in students of preschool educational institutions has been defined. The results of using the «Value Orientations» questionnaire by M. Rokych in studying the professional value orientations of students at out-of-school educational institutions are summarized.

Recommendations are provided for the formation of professional value orientations in students of out-of-school education institutions. Attention is focused on the role of creative associations, mentoring, and the educational environment in shaping the system of values of an individual capable of making a conscious professional choice. Theoretical (systemic, acmeological, axiological, competency-based, activity-based, and personality-oriented) and methodological (interdisciplinary, individual) approaches to organizing this process in out-of-school education institutions are presented.

Keywords: professional values, professional orientation, out-of-school education, students, value orientations, educational environment, personal development.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

